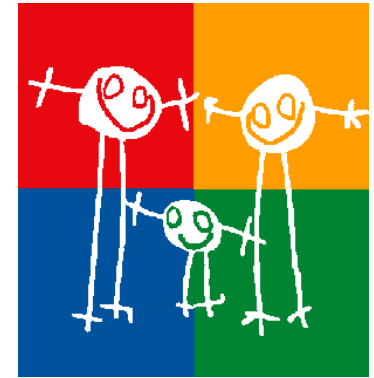

The background is divided into four colored quadrants: top-left is light red, top-right is light yellow, bottom-left is light blue, and bottom-right is light green. Three stylized stick figures are drawn in white. The figure on the left is in the red quadrant, the one on the right is in the yellow quadrant, and a smaller one is in the center, overlapping the blue and green quadrants. All figures have round heads with simple facial features and thin, stick-like bodies with simple feet.

Lasten psykososiaalisen kehityksen arviointi osana terveystarkastusta

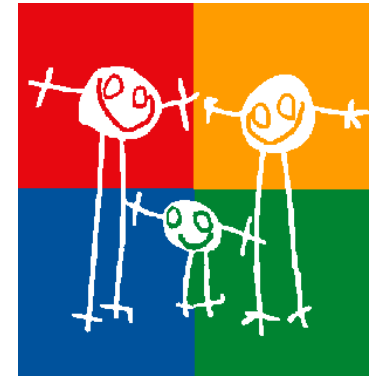
el Anne-Mari Borg
Valtakunnalliset neuvolapäivät
28.10.2009 Helsinki

Haasteita

- Lapsen psykososiaalisen kehityksen arvioinnille on sovittava yhtenäinen sisältö ja tutkimustavat
- Alle kouluikäisten lasten mielenterveydestä Suomessa kaivataan tietoa
- Työntekijöiden koulutuksen tarve
- Lapsen psykososiaalisen kehityksen ja terveyden arviointimenetelmien kehittämisen ja tutkimisen tarve

Haasteita

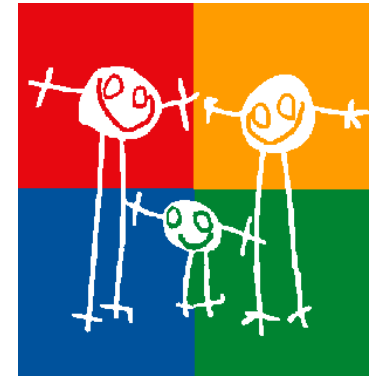

Lasten psyykkisen oireilun tunnistamista perustasolla vaikeuttavat:

- Niukat ajalliset voimavarat
- Tunnistamista auttavien välineiden puute
- Jatkotutkimuksiin tai hoitoon lähettämisen korkea kynnyks
- Vanhempien alhainen valmius ottaa esille mahdollinen huoli lapsensa tilanteesta

(Heikkinen, 2005)

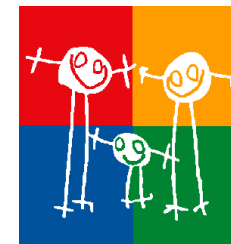
Lapsen oikeuksien julistus

" 24. Lapsella on oikeus elää mahdollisimman terveenä ja saada tarvittaessa hoitoa. "

Somaattisen kehityksen ja terveyden arvioinnin ja tukemisen lisäksi lapsella ja perheellä on oikeus, että hyvinvoinnin arvioimisessa ja tukemisessa huomioidaan asianmukaisesti myös lapsen psyykkinen vointi ja lapsen kehitykseen vaikuttavat perhe- ja muut ympäristötekijät

Psyykkisen kehityksen arviointi:

Lapsen psyykkinen hyvinvointi

- Tunne-elämä
- Käyttäytyminen
- Ajatusmaailma
- Yleinen terveydentila, psykosomaattiset oireet, univaikeudet, virtsaamisen ja suolen säätelytaidot

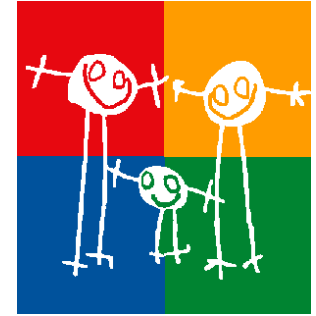
Lapsen toimintakyky ja selviytyminen

- Kotona
- Vapaa-ajalla, ikätoverisuhteissa
- Päivähoidossa/
koulussa

Lapsen ja vanhemman vuorovaikutus

LAPSEN ELINYMPÄRISTÖ JA PERHEEN VOIMAVARAT

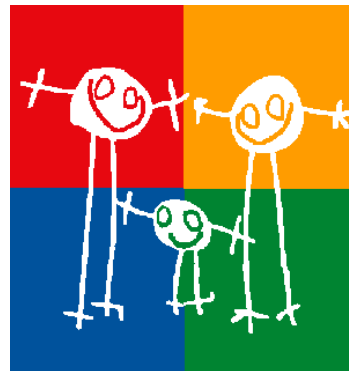
- Lapsen psykososiaalista kehitystä ja hyvinvointia arvioitaessa on tärkeää koota tietoa lapsesta monelta taholta
- Neuvolatyöntekijöillä tulee olla tässä aktiivinen rooli

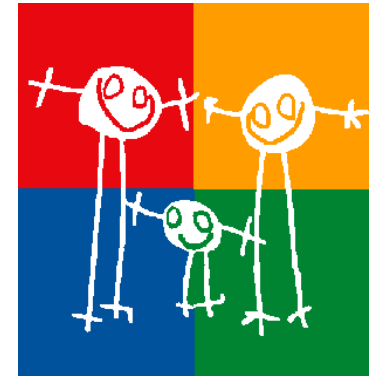
- Lapsen oireet ilmenevät ja vaikeuttavat arkista pärjäämistä eri tavoin eri ympäristöissä
- Lapsi itse, vanhemmat, päivähoidon ja koulun opettajat ovat herkkiä ja kiinnittävät huomiota eri oireisiin lapsella
- Vanhemmilla on korkea kynnyks ottaa puheeksi mahdollista huolta lapsen hyvinvoinnista

Lasten mielenterveytyön kehittäminen

perus- ja erityispalveluiden yhteistyönä
2007-2009

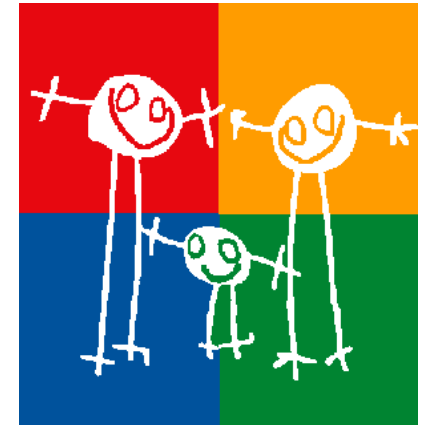

LAMIKE

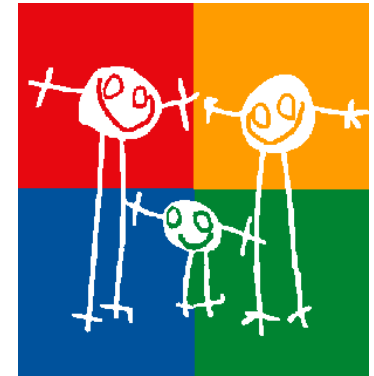

- Lapsen psykososiaalisen kehityksen ja terveyden arviointimenetelmillä parannetaan psyykkisesti oireilevien lasten tunnistamista ja hoitoonohjauksen laatua perusterveydenhuollossa
- Tavoitteena myös lasten psykososiaalisen terveysseurannan ja valtakunnallisen tilastoinnin kehittäminen yhteistyössä Lasten terveysseuranta ja tilastointi hankkeen kanssa (STM, THL, Kuntaliitto)
- PSHP + EKSHP
- STM hankerahoitus vuosille 2007-2009

Hanke on toteutunut yhteistyössä

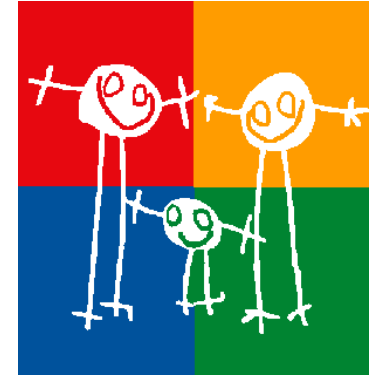

Kohderyhmät

- Neuvolaikäiset 5-6 -vuotiaat lapset
  - Neuvolan viimeinen lääkärintarkastus
- Koululaiset, 7-8 -vuotiaat lapset
  - Koulun ensimmäinen lääkärintarkastus

- PSHP:n ja EKSHP:n alueella kohderyhmässä noin 5550 lasta
- Neuvolaikäisten osiossa 25 (/37) kuntaa Pirkanmaan ja Etelä-Karjalan sairaanhoitopiireistä
- Koululaisten osiossa 17 (/37) kuntaa

Aineisto

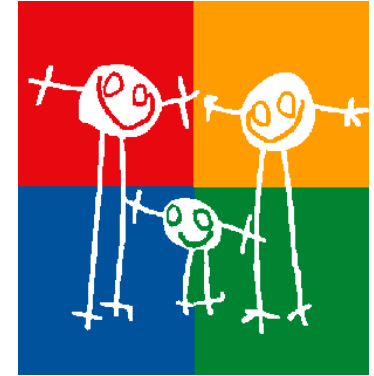
- Hanke tavoittanut lähes 4200 lasta ja perhettä
- Hankkeeseen /tutkimukseen osallistunut lähes 2700 lasta ja perhettä
  - vertailumenetelmä DAWBA tehty lähes 650 lapsen osalta
- Osallistumisprosentit:
  - NLA:ssa 68%
  - KTH:ssa 57 %

LAMIKE
MENETELMÄT

Menetelmät

- LAPS -lomake lääkärille
- Vahvuudet ja vaikeudet kyselylomake (SDQ) vanhemmille ja päivähoitoon/kouluun
- Lapsen oma-arvio hyvinvoinnistaan
- Kysymykset vanhemmille
- Terveystieteiden huolikysymys

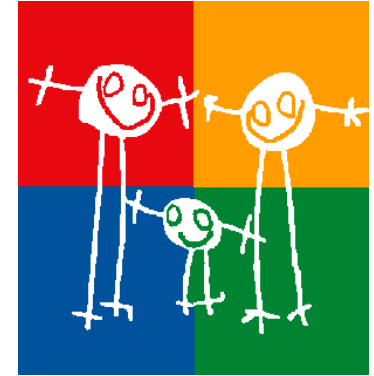
VERTAILUMENETELMÄ

- Kehityksen ja hyvinvoinnin – haastattelu (DAWBA), johon liittyy kyselylomake päiväkotiin tai kouluun

PALAUTEKYSELYT

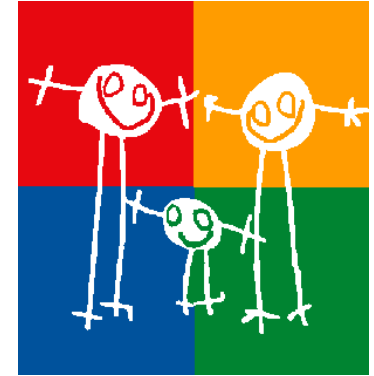
- Vanhemmille, opettajille, terveydenhoitajille ja lääkäreille

LAPS -arviointilomake

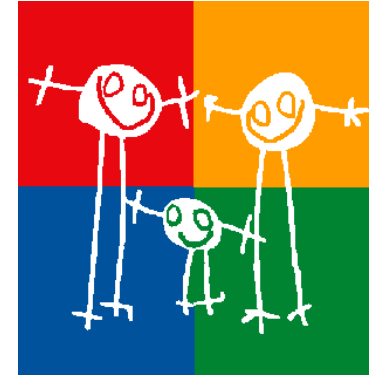
- Lastenpsykiatrian erikoissairaanhoidon yhtenäisten hoidon perusteiden arviointilomakkeesta kehitetty perusterveydenhuoltoon sopiva Lastenpsykiatrian arviointilomake ([LAPS-lomake](#))
- Kattava lapsen psyykkisen voinnin kartoitus
- Lääkärin työn apuvälineeksi lapsen laajaan määrääikaistarkastukseen

Vahvuudet ja vaikeudet -kysely (Strengths and Difficulties, SDQ)

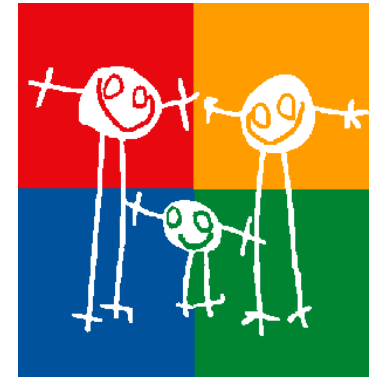
- Kokoa lastenneuvolan ja kouluterveydenhuollon arviointiin [päivähoidon ja koulun näkemykset](#) lapsen voinnista ja tuen tarpeesta
- [Kyselylomake vanhemmille](#) ja [päivähoitoon tai opettajalle](#)
- Neuvolatarkastuksissa avuksi terveydenhoitajalle ja lääkärille

Lapsen oma arvio hyvinvoinnistaan -lomake

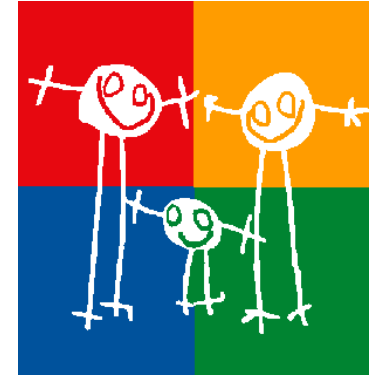
- Lapselta itseltään kysyminen on olennaista —
"lapsen ääni kuuluviin"
- [Lomake lapsen vastattavaksi](#)
- Hankkeessa on tavoitteena selvittää, kuinka luotettavaa tietoa saadaan suoraan kysymällä alle kouluikäisiltä ja kouluikäisiltä lapsilta

Kysymykset vanhemmille

- Hankkeen esitietolomakkeessa neuvolan ja kouluterveydenhuollon käyttöön tarkoitetut kysymykset vanhemmille lapsen voinnista ja tuen tarpeesta
  - Onko lapsellanne mielestänne vaikeuksia tunnetilojen ja käyttäytymisen säätelyssä, keskittymisessä tai sosiaalisissa taidoissa?
  - Miten lapsi näissä asioissa pärjää – onko vanhemmalla näistä huolta?
  - Tarvitseeko lapsenne mielestänne erityistä tukea perheenne ulkopuolelta psyykkisen hyvinvointinsa ja pärjäämisensä tueksi?

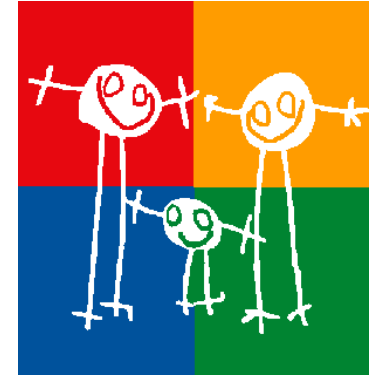
Terveydenhoitajan huolikysymys

Terveydenhoitaja pyydettiin vastaamaan seuraavaan kysymykseen:

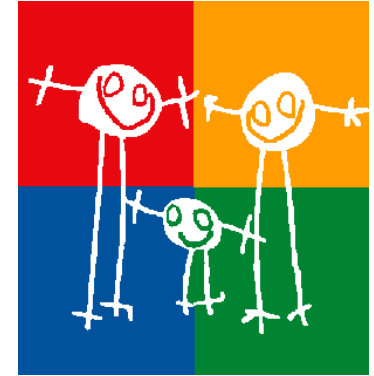
- Yleisesti ottaen, onko tällä lapsella mielestänne vaikeuksia yhdellä tai useammalla seuraavista alueista: tunnetilat, keskittyminen, käyttäytyminen tai muiden kanssa toimeen tuleminen? (ympyröikää sopivin vaihtoehto)
1. Ei
  2. Kyllä – vähäisiä vaikeuksia
  3. Kyllä – selviä vaikeuksia
  4. Kyllä – huomattavia vaikeuksia
  5. En osaa sanoa

Tuloksia häiriöiden yleisyydestä

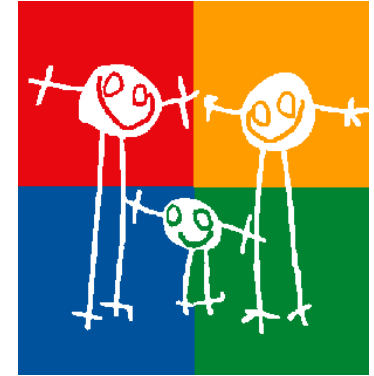
- Psyykkisesti oireilevien lasten osuus 5-8 -vuotiaiden lasten aineistossa on noin 17 % (SDQ perusteella)
- Alustavan arvion mukaan hankkeeseen osallistuvista lapsista noin 6 -7 % on psyykinen häiriö, jonka vuoksi he tarvitsisivat lastenpsykiatrista tutkimusta ja hoitoa (diagnostinen haastattelu)
- Terveystenhoitajilla oli vähäistä huolta 19 % ja selvää huolta 9 % hankkeen tavoittamista lapsista

Vanhempien palautteista

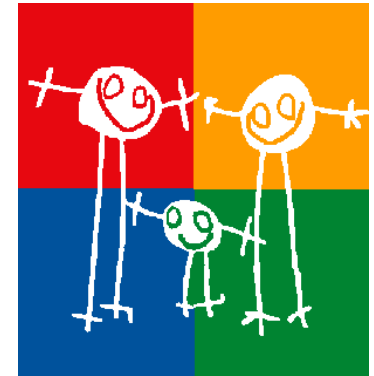
- Yhteenvedona alustavien tulosten perusteella vanhemmat kokevat myönteisenä sekä neuvolassa että kouluterveydenhuollossa LAMIKE -kyselylomakkeiden käytön
- Jopa 88 % vanhemmista arvioi Vahvuudet ja Vaikeudet -kyselyn käytön myönteiseksi kokemukseksi
- Myös lääkärin käytössä ollut LAPS -lomake on ollut 80 %:lle vanhemmista myönteinen kokemus
- Vanhemmat ovat vapaassa palautteessa ilmaisseet halukkuuttaan keskustella myös arkaluontoisista perhettä kuormittavista asioista (väkivalta, päihteet)

Päivähoidon ja opettajien palautteista

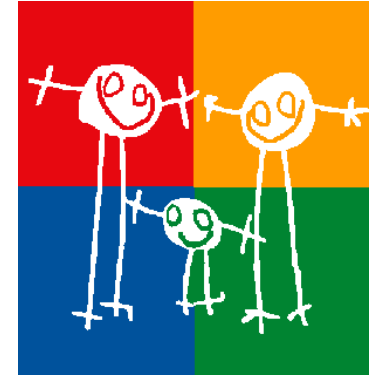
- Päivähoidon työntekijöistä 84 % arvioi Vahvuudet ja Vaikeudet -kyselyn sopivan hyvin 5-6 -vuotiaan lapsen henkisen hyvinvoinnin ja mahdollisen tuen tarpeen arviointiin
- Opettajista 80 % arvioi Vahvuudet ja Vaikeudet -kyselyn sopivan hyvin 7-8 -vuotiaan lapsen henkisen hyvinvoinnin ja mahdollisen tuen tarpeen arviointiin
- Päivähoidon työntekijät ja opettajat eivät kokeneet kyselyä kuormittavaksi, aikaa kyselyn täyttöön kului pääsääntöisesti 5-10 minuuttia

Terveydenhoitajien palautteista

- Yhteenvetona 70 % neuvoloiden ja 96 % kouluterveydenhuollon terveydenhoitajista arvioi Vahvuudet ja Vaikeudet -kyselyn sopivan hyvin lapsen henkisen hyvinvoinnin ja mahdollisen tuen tarpeen arviointiin
- Terveydenhoitajat ovat havainneet kyselyn olevan vanhemmille myönteinen kokemus
  - neuvolassa 83 % ja kouluterveydenhuollossa 74 %
- Vahvuudet ja Vaikeudet -kyselyn melko kuormittavaksi menetelmäksi neuvolatyössään arvioi 39 % terveydenhoitajista ja 33 % terveydenhoitajista kouluterveydenhuollossa (ainoastaan yksi terveydenhoitaja arvioi kyselyn hyvin kuormittavaksi)

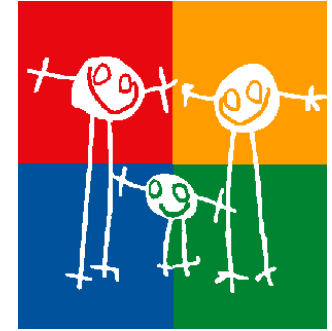
Lääkärien palautteista

- LAPS -lomaketta piti sopivana menetelmänä lapsen henkisen hyvinvoinnin ja tuen tarpeen arviointiin 72 % neuvolalääkäreistä ja 60 % koululääkäreistä
- Neuvolalääkäreistä 31 % tuo esiin LAPS -lomakkeen kuormittavuutta ja koululääkäreistä jopa 52 %
- Lääkärit ovat havainneet vanhempien suhtautuvan myönteisesti kyselylomakkeisiin arvioitaessa lapsen hyvinvointia
  - 81 % neuvoloissa ja 86 % kouluterveydenhuollossa
- Lääkärit arvioivat LAPS -menetelmän sopivan lääkärin työvälineeksi ja myös lääkärin ja terveydenhoitajan yhteiseksi työvälineeksi
- LAPS -lomaketta muokataan tiiviimmäksi ja sujuvammaksi käyttää LAMIKE- aineiston testaustulosten ja lääkäreiden palautteiden perusteella

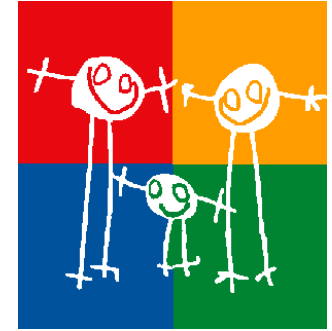
LATE -tutkimus

THL

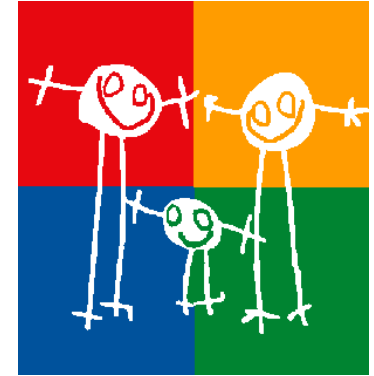
- Lapsen ja vanhemman välisen vuorovaikutus terveydenhoitajan arvioimana 0,5 - ja 1 -vuotiailla
- Katsekontakti, ilmeikkyys ja kyky vastavuoroiseen kommunikointiin 0,5-5 -vuotiaalla
- Lapsen kehityksen seurannassa 3-5 -vuotiaiden ja 1., 5. ja 8. luokkalaisten vanhemmilta kysytään lapsen internalisoivista, eksternalisoivista ja psykosomaattisista oireista
- Työntekijän havaintojen pohjalta syntyvän mahdollisen huolen kirjaaminen lapsen kehityksellisestä kokonaistilanteesta
  - Psykososiaalinen kehitys ja terveys, hoito ja kasvatus, perhetilanne, lapsen ja vanhemman välinen vuorovaikutus

Pohdintaa

- Lapsen psykososiaalisen terveyden arviointi kuuluu terveysseurantaan ja sille on varattava aikaa neuvolan terveystarkastuksissa ja sovittava arvioinnin sisällöistä
- Tutkittuja ja testattuja menetelmiä lapsen psykososiaalisen terveyden arviointiin neuvolan terveystarkastuksissa on kehitetty
- Haasteena ajan, työntekijäresurssien, riittävän perehdytyksen ja motivaation löytäminen perustasolla lapsen psykososiaalisen terveyden ja kehityksen seurantaan ja arviointiin
- Yhteistyökäytäntöjen rakentaminen terveydenhuollon ja päivähoidon sekä koulun välille

Pohdintaa

- Tärkeää säilyttää perheelle matala kynnyks ja hyvä luottamus neuvola- ja kouluterveydenhuollon palveluihin samalla kehittämällä valmiuksia mielenterveystyöhön
- Menetelmien juurruttamisvaiheessa työnohjauksellinen tuki ja hoitoketjujen rakentaminen perustasolle on tärkeää:

mitä tehdä niiden lasten ja perheiden kanssa, joiden psykososiaalisesta hyvinvoinnista herää huoli

Kiitokset mielenkiinnostanne!

